

Λοιπὸν αἱ ἀσήμαντοι ὑπηρεσίαι μου ἀντημείβθησαν ἐκατονταπλάσια, εἶχον σπείρει ὀλίγον τι καλὸν, καὶ ἕκαστον σπέρμα περὶ ἐπὶ γῆς ἀγαθῆς ἔφερεν ἤδη στάχυν ὅλον! Ἄ! τοῦτο συμπληροῦ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς καλὰς συμβουλὰς τοῦ ἀγαθοῦ ἱατροῦ. Ἐὰν εἶνε ἀληθὲς ὅτι αἱ ἀσθένειαι, αἱ τε ἐσωτερικαὶ καὶ αἱ ἐξωτερικαί, εἶνε καρπὸς τῆς μωρίας ἡμῶν ἢ τῆς κακίας, ἀλλ' ἢ συμπάθεια ὅμως καὶ ἡ ἀφοσίωσις εἶνε καὶ αὐταὶ ἀνταμοιβὴ τοῦ ἐκτελεσθέντος καθήκοντος. Ἐκαστος ἡμῶν τῇ βοήθειᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τοῖς πεπερασμένοις ὁρίοις τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως, αὐτὸς παρασκευάζει τὸ ἦθος, τὸν χαρακτήρα, τὸ μέλλον του.

Πάντες ἀπῆλθον. Τὰ ἄνθη μου καὶ τὰ πτηνὰ κομισθέντα πάλιν εἰς τὸ δωμάτιόν μου ὑπὸ τοῦ γηραιοῦ ἀπομάχου, εἶνε οἱ μόνου μου σύντροφοι. Ὁ ἥλιος δύων πορφυροῖ διὰ τῶν ὑστάτων αὐτοῦ ἀκτίνων τὰ ἡμίκλειστα παραπετάσματά μου. Ἡ κεφαλὴ μου εἶνε ἐλευθέρα, ἡ καρδιά μου ἐλαφροτέρα, καὶ νέφος ὑγρὸν κυμαίνεται ἐπὶ τῶν βλεφάρων μου. Αἰσθάνομαι ἐν ἑμαυτῷ τὴν εὐάρεστον ἐκείνην κατάστασιν, ἥτις συνήθως προηγείται τοῦ νηδύμου ὕπνου.

Ἐκεῖ πέραν ἀπέναυκτι τῆς κλίνης μου ἡ ὠχρὰ θεὰ ἡ φοροῦσα τὴν ποικιλόχρου ἐσθῆτα καὶ τὸν φυλλορροῦντα στέφανον ἀναφαίνεται πάλιν. Ἄλλ' ἤδη τεινὼν αὐτῇ τὴν χεῖρα μετὰ μειδιάματος εὐγνωμοσύνης.

Χαῖρε, προσφιλέστατόν μοι ἔτος, ἀνεφώνησα, χαῖρε σὺ ἦν πρὸ μικροῦ ἠτιώμην ἀδίκως. Ὁ τι ἔπαθον σὺ δὲν εἶσαι ὑπόλογος, διότι σὺ οὐδὲν ἄλλο εἶσαι, ἢ τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὀρισθὲν διάστημα τοῦ ἐπὶ γῆς δρόμου μου, ὃ ἀγρὸς ἐξ οὗ ἐθέρισα ὅ τι ἔσπειρα. Θά σε ἀγαπῶ διὰ τὰς ὀλίγας χαρμοσύνης ὥρας, ἃς με εἶδες ἀπολαμβάνοντα. Θά σ' ἀγαπῶ δὲ καὶ δι' ὅσα ἔπαθον, ὧν ὅμως σὺ δὲν ἦσο ἡ αἰτία, ἀλλ' ἀπλῶς τὸ θέατρον. Εἴσελθε λοιπὸν ἐν εἰρήνῃ εἰς τὴν αἰωνιότητα καὶ ἔσο εὐλογημένον, διότι ἀντὶ μὲν τῆς νεότητος μοὶ ἐγκαταλείπεις τὴν πείραν, εἰς ἀντάλλαγμα δὲ τοῦ χρόνου, τὴν μνήμην, καὶ εἰς ἀμοιβὴν τῆς εὐεργεσίας, τὴν εὐγνωμοσύνην.

[Émile Souvestre] Π. Ι. Φ.

ΑΙ ΕΠΙΣΚΕΦΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

[4 Ἰανουαρίου 1880].

Δὲν ἠξέυρω, ἀναγνώστὰ μου, τί φρονεῖς ἐν γένει περὶ τῶν ἐπισκέψεων. Ἄγνοῶ, ἂν τὰς νομίζεις καλὰς ἢ κακὰς, ὀχληρὰς ἢ εὐάρεστους, περιττὰς ἢ ἀναγκαῖας. Ἀμφιβάλλω ὅμως πολὺ, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν τὰς νομίζης, ἂν τὰς κάμνεις εὐχαρίστως. Ἀλλῶς, βλέπεις, κρίνομεν τὸ βάρος ἐπὶ τῆς ξένης ράχεως καὶ ἀλλῶς ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας. Σημειῶσαι δέ, ὅτι λέγων ἐπισκέψεις, δὲν ἐννοῶ, καὶ ἀποκλείω ἐντελῶς τοῦ

προκειμένου ὅσας κάμνομεν καὶ σὺ κ' ἐγώ, ὅταν ἔχωμεν ὄρεξιν καὶ διαθέσιν, πρὸς τοὺς φίλους μας μεθ' ὧν ἐπιθυμοῦμεν νὰ συνομιλήσωμεν ὀλίγας στιγμὰς ἢ πολλὰς ὥρας. Ἀποκλείω ἐπίσης τὰς ἀναγκαῖας καὶ ἀπαραιτήτους ἐπισκέψεις, τὰς ὁποίας ὑπαγορεύουσι συνήθως τὸ συμφέρον, αἱ ὑποθέσεις καὶ ἡ ἀληθὲς ἀνάγκη. Τοιαύτας ἐπισκέψεις κάμνομεν ὅλοι μας καθ' ἡμέραν, διότι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν διαφορητικά. Τίς, ὑπάλληλος, δὲν ἐπισκέπτεται τὸν προϊστάμενόν του; τίς, ἱατρός, δὲν ἐπισκέπτεται τὸν πελάτην του; τίς, διάδικος, δὲν ἐπισκέπτεται τὸν δικηγόρον του; τίς, ὑπόθεσιν ἔχων οἰανδήποτε, δὲν ἐπισκέπτεται ἐκείνον, ὅστις δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς εὐτυχίᾳ τῆς περαιώσιν; Δὲν πρόκειται ὅμως περὶ τῶν ἐπισκέψεων αὐτῶν, ἃς δικαιολογεῖ πάντοτε πραγματικὴ τις ἀνάγκη, ἀναγομένη συνήθως, ὡς μαθηματικὴ τις ἐξίσωσις εἰς τὸν ἔσχατον καὶ ἀπλούστατον αὐτῆς ὄρον, εἰς. . . τὸ γρηῃμα, τὸν ἀπύλυτον τοῦτον καὶ παντοκράτορα δεσπότην τῆς ἀνθρωπίνης μυρμηκίας. Πρόκειται περὶ τῶν ἄλλων ἐπισκέψεων, ἃς ὑπαγορεύει ἐπίπλαστος μόνον καὶ συνθηματικὴ ἀνάγκη, ἐξ ἐκείνων ἃς δημιουργεῖ σήμερον καὶ καταστρέφει αὐριον ὀλιτισμὸς καὶ ἡ οὕτω καλουμένη πρόοδος, ἀνάγκη τὴν ὁποίαν ὅλοι αἰσθανόμεθα χωρὶς νὰ ἐνωῶμεν τὸν λόγον τῆς, τὴν ὁποίαν καταρῶμεθα, χωρὶς ὅμως νὰ τολμῶμεν καὶ νὰ τὴν πολεμήσωμεν, ἀνάγκη τέλος πάντων, εἰς τὴν ὁποίαν ὑποτασσόμεθα ὅλοι, γογγύζοντες μὲν ἰδιαίτερως, μειδιῶντες δὲ δημοσίᾳ.

Αἱ ἐπισκέψεις αὐταί, ὡς καὶ ἡ ἀνάγκη ἥτις τὰς ὑπαγορεύει καὶ τὰς ἐπιβάλλει, εἶνε περιέργου ἐν γένει καὶ ἀστείαι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Παρ' ἡμῖν δ' ἐν Ἀθῆναις εἶνε ἀκόμη περιεργότεραι καὶ ἀστειότεραι, διότι καὶ ὁ κόσμος ὁ ἀθηναϊκὸς εἶνε περιεργότερος πολὺ καὶ ἀστειότερος τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Μὴ ἀπορήσης δι' αὐτὸ μὴδὲ διαμαρτυρηθῆς, ἀγαθὲ μου συμπολίτα, κατὰ τοῦ γράφοντος τὰς ὀλίγας ταύτας σειράς. Εἶσαι Ἀθηναῖος, καὶ εἶνε Ἀθηναῖος. Ἄν δὲ οὐδένα ἔχει λόγον νὰ σὲ κολακεύσῃ, σιτίζων σε δι' εὐαρέστου ψευδολογίας, διότι ἀπὸ καιροῦ ἤδη ἀπετάχθη τῷ δαίμονι τῆς καθολικῆς ψευδοφροσύνης καὶ πάσῃ τῇ πομπῇ αὐτοῦ, οὐδεμίαν ὅμως ἐπίσης ἔχει ἀφορμὴν νὰ σὲ πικράνῃ ἄνευ λόγου, προσβάλλων τὴν πατριωτικὴν σου φιλοτιμίαν καὶ ὑπολαμβάνων σε, μόνον ἐξ ἀπλῆς κακεντρεχείας, ἀστειότερον τοῦ ἐν γένει Ἑλλήνος. Φρονεῖ ἀπλῶς, καὶ θά φρονήσῃ καὶ σὺ μετ' αὐτοῦ, ἂν ἦσαι ἀμερόληπτος καὶ ἀπαθὲς παρατηρητὴς, ὅτι ὁ Ἀθηναῖος τῆς σήμερον, ὁ πεπολιτισμένος, ἐννοεῖται, καὶ μεμορφωμένος, ὁ φοιτῶν δηλαδὴ εἰς τὸ Σχολεῖον καὶ εἰς τὸ καφενεῖον τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος, ὁ ἀρεσκόμενος εἰς τὴν Madame l'Archiduc καὶ ἐνδουόμενος εἰς τοῦ Ber-

ργει, ὁ ἐνήμερος εἰς τὰ τῆς υγείας τοῦ Bismarck καὶ εἰς τὴν πρόδον τῶν μηδενιστῶν, ὅτι ὁ Ἀθηναῖος οὗτος οὔτε Ἕλληνα εἶνε πλέον οὔτε Εὐρωπαϊὸς ἀκόμη. Πολλὰ τῶν πατριῶν του ἐθίμων ἀπέβαλε καὶ τὰ ἀντικατέστησε δι' ἐθίμων εὐρωπαϊκῶν πολλὰς παλαιὰς του ἀνάγκας ἐλησμόνησε, κ' ἐδημιούργησεν ἀντ' αὐτῶν ἄλλας, ἃς ἀντέγραψεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῶν γαλλικῶν μυθιστορημάτων—κατὰ τὴν ἐλληνικὴν τῶν μετάφρασιν ἀπέμαθε νὰ φορῇ φουστανέλλαν καὶ ἔμαθε κάπως νὰ φορῇ μέλανα ἐπενδύτην. Ἀλλὰ μ' ὅλην αὐτοῦ τὴν πρόδον, ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ὁ Ἕλληνα ὁ γνήσιος δὲν ἀπετριβή ἀκόμη ἐντελῶς, καὶ ὑπὸ τὸ βερνίκιον τῆς Δύσεως διαφαίνεται ἔτι εὐτυχῶς ἡ ἀφελὴς παλαιὰ του μορφή. Ὅτι δὲ τὸ παράδοξον αὐτὸ μίγμα Ἕλληνος καὶ Εὐρωπαϊοῦ εἶνε ἀστεῖον κάπως καὶ ἰλαρόν, ὡς εἶνε ἀστεία πᾶσα μεταμφίσεις, δὲν δύνασαι, νομίζω, ν' ἀρνηθῆς, πατριωτικώτατε τῶν συμπολιτῶν μου, ὅσος καὶ ἂν βόσκη εἰς τὰ στήθη σου ἀθηναϊκὸς φανατισμὸς. Παραδέξασαι δὲ τώρα, ἐλπίζω, ὅτι καὶ αἱ ἐπισκέψεις τοῦ σημερινοῦ Ἀθηναίου, ἐφ' ὧν ἐπιδρᾷ μὲν ἐν μέρει ἡ παλαιὰ παράδοσις, ἐπενεργεῖ δὲ συνάμα καὶ ἡ μίμησις ἡ εὐρωπαϊκὴ, κατήντησαν, μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον, κρᾶμα ἰκανῶς ἀστεῖον εἰλικρινείας καὶ προσποιήσεως, ἀδροφροσύνης συνθηματικῆς καὶ στοργῆς ἀληθοῦς, δυνάμενον νὰ παράσχη ἀφορμὴν εἰς φαῖδράν τινα μελέτην—ἢ μᾶλλον ἐπιθεώρησιν, ἂν ἡ λέξις μελέτη σοῦ φαίνεται βαρεῖα—καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ταπεινῶς ὑποφαινόμενον δούλον σου, ἐπιχειροῦντα σήμερον νὰ ἐπιθεωρήσῃ μαζύ σου ἐξ ἀπόπτου τὰς ἐπισκέψεις τῆς πρώτης τοῦ ἔτους. Ἴσως ἄλλοτε, βραδύτερον, τίς οἶδε πότε, ἐπιθεωρήσῃ πάλιν μαζύ σου καὶ τὰς λοιπὰς ἐπισκέψεις τοῦ σημερινοῦ Ἀθηναίου: τὰς ἐπισκέψεις τῶν νεογυμνῶν, τὰς ἑορτασίμων ἐπισκέψεις, τὰς συγχαρητηρίους, τὰς συλλυπητηρίους, καὶ τὰς ἄλλας ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς.

Σήμερον ὅμως εἶνε ἡ πρώτη τοῦ ἔτους. **A tout seigneur tout honneur**, λέγουσιν οἱ Γάλλοι! προηγουμέναι τὰ ἀναστάσιμα, λέγουσιν οἱ Ἕλληνες. Τὰ ἀναφέρω, βλέπεις, καὶ τὰ δύο, διότι ἀποτείνομαι εἰς Ἀθηναῖον.

Δὲν σ' ἐρωτῶ ἂν ὑπέγραψες εἰς τοῦ τυφλοκομείου τὴν κατάλογον, οὐδ' ἂν κατέβαλες καὶ σὺ τὰ δέκα σου ἢ δεκαπέντε φράγκα, ὅπως διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς συνδρομῆς σου ἀπαλλαγῆς δῆθεν τῆς ἀποστολῆς ἐπισκεπτῶν. Τὸ πρᾶγμα κατήντησε σήμερον τύπος ἀπλοῦς, παράδοσις μὴ ἔχουσα πλέον ἄλλον σκοπὸν ἢ τὸν σκοπὸν τῆς ἀγαθοεργίας, καὶ οὔτε σὲ ἀπαλλάσσει τῆς ὑποχρέσεως τῶν ἐπισκέψεων οὔτε τοὺς ἄλλους τῆς ὑποχρέσεως τῆς ὑποδοχῆς. Κάμνομεν καὶ σήμερον τὰς ἐπισκέψεις μας, ὡς τὰς ἐκάμνομεν πρὶν φυτρώσῃ ὁ κατάλογος τοῦ

τυφλοκομείου, ὁ ἐλεήμων δὲ οὗτος νεωτερισμὸς οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσεν ἢ νὰ πληρῶνῃσι πολλοί, πλὴν τῶν δέκα καὶ δεκαπέντε ἐκείνων φράγκων, ἄλλα τόσα—ὄχι εἰς ἐπισκεπτῆρια—, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀμαξαν. Εὐτυχῶς διαμοιράζεται σήμερον τὸ διπλοῦν ἐκεῖνο βᾶρος. Οἱ ἄνδρες τρέχομεν ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, ἀναβαίνοντες καὶ καταβαίνοντες τὰς κλίμακας, ἐκβάλλοντες καὶ φοροῦντες τὸν ἐπενδύτην μας, αἱ δὲ ταλαίπωροι οἰκοδέσποιναι κάθηνται εἰς τὰς αἰθούσας τῶν, σταθερῶς μειδιῶσαι καὶ τρίβουσαι τὰς χεῖρας τῶν, . . . ἵνα μᾶς ὑποδέχωνται. Ἐξῆπνισες, ὑποθέτω, σήμερον δύσθυμος καὶ ἀδιάθετος. Ἔστειλες ἴσως περισσότερα δῶρα παρ' ὅσα ἐπέτρεπε τὸ πουγγίον σου, δὲν ἔλαβες δὲ ὅσα ἐπεθύμεις ἢ κἂν ὅθεν ἐπεθύμεις, καὶ ἀναλογίζεσαι πιθανῶς, ὅτι ὀφείλεις ἀκόμη μίαν ἀνοδὲσμον εἰς τὴν κυρίαν τοῦ προΐσταμένου σου, μίαν σακχαροδόχην εἰς τὴν Κυρίαν Χ. ὅπου πίνεις συχνάκις τὸ ἐσπέρας τὸ τσάι σου, καὶ ὀρμαθὸν ὅλον παιγνιδίων εἰς τὰ παιδιὰ τοῦ Κυρίου Ε. . . εἰς τοῦ ὁποίου τὴν οἰκίαν παίζεις οὕτω κάθε σάββατον. Ἴσως ἔχεις ὑποχρέωσιν νὰ ὑπάγῃς καὶ εἰς τὸ χειροφίλημα, καὶ ἀναλογίζεσαι τὴν ἐλαφρότητα τῆς ἐνδυμασίας σου καὶ τὸ παγερὸν τῶν ἀνάκτορικῶν προθαλάμων. Ἡ δὲ παράφρων μουσικὴ, ἥτις σὲ χαιρετᾷ πρῶτὴ πρῶτὴ, νιπτόμενον ἔτι καὶ μὴ πίνοντα τὸν καφέν σου, δὲν συντελεῖ βεβαίως εἰς διάλυσιν τῆς δυσθυμίας σου. Καὶ ὅμως, μ' ὅλ' αὐτὰ, εἶσαι ὑποχρεωμένος, ἐκ κοινωνικῆς ἀναποδράστου ἀνάγκης, νὰ κάμῃς καὶ τὰς ἐπισκέψεις σου. Ὅχι τὰς ὠραίας ἐκείνας, τὰς φαιδράς καὶ πλήρεις στοργῆς ἐπισκέψεις, τὰς ὁποίας ἔκαμνες ἄλλοτε—τὸν καλὸν παλαιὸν καιρὸν—εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς οἰκίους σου, εὐχόμενος εἰς αὐτοὺς ἀπὸ καρδίας αἶσιον τὸ νέον ἔτος καὶ δεχόμενος ὡς ἀντάλλαγμα τῶν εὐχῶν σου, οὐ μόνον ὁμοίας εὐχὰς ἀλλὰ καὶ τραγήματα σακχαρωτά, ἅτινα ἐβάρυνον μὲν τὸν στόμαχόν σου ἀλλ' ἐφαίδρυνον τὴν καρδίαν σου. Ὅχι ἔχεις νὰ κάμῃς ἐπισκέψεις τυπικὰς καὶ ὀχληράς, νὰ εὐχηθῆς διὰ τῶν χειλέων πράγματα, περὶ τῶν ὁποίων ἐντελῶς ἀδιαφορεῖ ἡ καρδιά σου, νὰ ὀμιλήσῃς περὶ τοῦ καιροῦ, περὶ τοῦ θεάτρου, περὶ τῆς συναναστροφῆς τοῦ Κυρίου τάδε καὶ τοῦ χοροῦ τῆς Κυρίας δεῖνα, καὶ τὴν διασκεδαστικὴν αὐτὴν καὶ σπουδαίαν ὀμιλίαν νὰ ἐπαναλάβῃς εἰκοσάκις ἴσως ἢ καὶ τριακοντάκις τῆς ἡμέρας. Ἐνδύσαι γογγύζων, καὶ ἐπιπλήττων ἴσως ἄνευ λόγου τὸν ὑπῆρέτην σου, ὅστις οὐδέποτε ἐστίλθωσ—τόσον ὠραία ὅσον σήμερον τὰ ὑποδήματά σου—ἐπὶ προσδοκίᾳ βεβαίως τοῦ ἀργυροῦ σου μειδιάματος—καὶ ἐλπίζεις ἐνδομύχως νὰ εὔρης μερικὰς θύρας κλειστάς, καί, δίδων τὸ ἐπισκεπτῆριόν σου, νὰ οἰκονομήσῃς τοῦλάχιστον ὀλίγην πλῆξιν καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀμαξαγωγίου. Φρούδη ἐλπὶς, ταλαί-

πυρέ μευ ἀναρῆστα. Ποία οἰκοδέσποινα δὲν δέχεται σήμερον, πρώτην τοῦ ἔτους! Ποία κυρία — οὐχὶ βεβαίως ὀλιγώτερόν σου δυστυχῆς — δὲν εἶρε σήμερον ὑποχρεωμένη νὰ μείνῃ παρὰ τὴν θερμάστραν τῆς αἰθούσης τῆς, ἐνδεδυμένη πρὸς ὑπόδοχὴν καὶ φρίσσουσα πιθανῶς ἐκ τοῦ ψύχους ὑπὸ τὰ ἑλαφρά τρίχαπτα τῆς ἐσθῆτός τῆς, ὅπως ὑποδεχθῆ, ἀκουσα καὶ καταρωμένη τὴν ἐθιμοτυπίαν, ἐκεῖνους, οἵτινες ἀκοντες ἐπίσης καὶ καταρώμενοι τὴν ἐθιμοτυπίαν τὴν ἐπισκέπτονται! Πλήττει καὶ αὐτή, ἔσο βέβαιος, ὅσον τοῦλάχιστον πλήττεις καὶ σύ, ἂν ὄχι περισσότερον. Θὰ προσέτιμα ἀναμφιβόλως νὰ φορέσῃ τὸν βαμβακονάστον κοιτωνίτην τῆς καὶ τὰς κομφᾶς τῆς εὐμαρίδας, καὶ νὰ ἐξαπλωθῆ ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντήρου τῆς παρὰ τοὺς σπινθηρακίζοντας δαυλοὺς τῆς ἐστίας, ἀναγινώσκουσα τοὺς Βασιλεῖς ἐν ἐξορία τοῦ Daudet, ἢ τοὺς τελευταίους προλόγους τοῦ Δουμᾶ, παρὰ νὰ μορφαῖζῃ στερεούτην μειδιάμα πρὸς τὰ κάτοπτρα τῆς αἰθούσης τῆς, καὶ νὰ ἐρωτᾷ ἀπαρράλλaktως τοὺς προσερχομένους εἰς ἐπίσκεψίν τῆς, πόσας ἐπισκέψεις ἔκαμαν καὶ ἂν πηγαίνουν συχνὰ εἰς τὸ θέατρον, καὶ τί φρονοῦσι περὶ τῆς Minelli, ἢ, ἂν ἦνε σύζυγος πολιτικοῦ τινος ἀνδρός, τί γίνεται τὸ ἐξωτερικὸν ζήτημα, καὶ τί λέγουσιν τὰ σημερινὰ τηλεγραφήματα, καὶ ἂν ἀληθεύει ὅτι ἐπίκειται κρίσις ὑπουργικῆ, ἢ ὅτι θὰ ὀμιλήσῃ αὐριον ὁ Ἰακωβάτος. *Πλὴν, τί νὰ γείνη; Εἶσαι Ἀθηναῖος καὶ εἶνε Ἀθηναῖα, τῆς δὲ κοινωνικῆς ἀνάγκης τὸ φορτίον, ὅσον καὶ ἂν ἦνε βαρὺ δι' ἀμφοτέρων τοὺς ἄμους, εἶνε ὅμως φορτίον ἀναπόδραστον δι' ἀνθρώπους πολιτισμένους, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ φέρωσι τὸν ζυγὸν τῶν ἀγογγύστως καὶ μειδιῶντες, ὡς ἔφερον μειδιῶντες τὸν σταυρὸν αὐτῶν οἱ εἰς τὸν θάνατον πορευόμενοι μάρτυρες.* Ἄλλοτε, εἰς χρόνους παρωχημένους, οἱ προσβύτεροι ἐξ ἡμῶν καὶ οἱ τῶν νεωτέρων πατέρες, ἐπεσκέπτοντο σήμερον τοὺς συγγενεῖς τῶν μόνων καὶ τοὺς οἰκείους, ἐκεῖνους ἀκριβῶς, οὓς εἶχον ἐπισκεφθῆ τὴν πρότερασαν ἑσπέραν τὰ νεαρά τῶν τέκνα, φάλλοντα τὸν Ἅγιον Βασίλειον καὶ συλλέγοντα ὡς μόνην τοῦ ἄσματος τῶν ἀμοιβῶν — *δοσεῖν ὀλίγην τε γέλην τε* — στίλπνᾷ τινὰ εἰκοσιπενταράκια καὶ γλυκυσματῶν σωρὸν ἐντὸς τῶν μικρῶν καλαθίων τῶν. Τὰ θυλάκια τῶν ἐπισκεπτομένων ἦσαν πλήρη δώρων διὰ τὰ μικρά, αἱ καρδιάι τῶν πλήρεις εὐχῶν διὰ τοὺς μεγάλους, καὶ τὰ χεῖλη τῶν ἐλάλων ἐκ τοῦ περισσέυματος τῆς καρδιάς τῶν. Οἱ κτηματῆαι ἤρχοντο βροχὴν εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ τοὺς ἐλαιῶνας, οἱ ποιμνιοτρόφοι χόρτον εἰς τοὺς νεοτόκους ἀμνοὺς, οἱ ναυτικοὶ εὐμενεῖς τοὺς ἀνέμους εἰς τὰ ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν κρηματοφοροῦντα σκάφη, πάντες δ' ἐνὶ στόματι ὑγιάν καὶ χαρὰν μετὰ τοῦ ἐπιτέλλοντος νέου ἔ-

τους. Δὲν ἔλεγον ἔωλα, διότι δὲν ἐγνώριζον περὶ τὰ καὶ ὅσας ἐμενον σιγῶντες, ἐλάλου ἐὺγλωπτότερον οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν τὴν γλῶσσαν τῆς στοργῆς καὶ τῆς ἀγάπης.

Ἄλλοτε, εἰς χρόνους παρωχημένους, αἱ οἰκοδέσποιναὶ ἠγείροντο σήμερον πρῶτῃ πρῶτῃ, βαθεὸς ἔτι ὄρθρου, καὶ μετέβαινον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅθεν ἔφερον περιχαρεῖς εἰς τὸν οἶκον τὸ ἠγιασμένον ὑπὸ τοῦ ἱερέως ροῖδιον, καὶ τὸ ἐδώρου, εἰς σύμβολον ἀφθονίας, εἰς τὸν οἰκοδεσπότην. Ἐνέδυν μετὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρπέζον τὰ τέκνα τῶν, καὶ ἀποθέτοντες εἰς τὰ ροδοκόκκινα χεῖλη τῶν τὸ μητρικὸν φίλημα, ἔθετον συγχρόνως ἐντὸς τῆς μικρᾶς τῶν παλάμης μικρὸν χουσοῦν ἢ ἀργυροῦν νόμισμα, ὅπερ διὰ κόπου πολλοῦ εἶχον ἤδη πρὸ ἡμερῶν προμηθευθῆ. Οἱ πολυτιμοὶ πλαγγῶνες τοῦ Maifarth ἦσαν ἀγνωστοὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, καὶ αἱ κοῦκλαι τῆς K. Lizier, ὧν ἡ ἐνδυμασία μόνη θὰ ἤρκει νὰ προικίσῃ πτωχὴν νεάνίδα, ἀνῆκον ἔτι τότε εἰς τῶν ὀνείρων τὸν κόσμον. Εἶτα διεκόσμου ἐορτασίμως τὸν οἶκόν τῶν, ὅστις δὲν εἶχε μὲν προθαλάμους, οὐδὲ αἰθούσας διπλάς, οὐδ' ἐπερίττευσε δωμάτων πρὸς ὑποδοχὴν, ἀλλ' ἐπήρκει ὅμως εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας, καὶ ἦτο μεμετρημένος πρὸς τὰ μέλη μᾶλλον αὐτῆς ἢ πρὸς τοὺς ξένους ἐκ συνθήκης φίλους. Ἐπὶ τραπέζιου μικροῦ ἠπλοῦτο τότε θόνη λευκῆ, παρετάσσοντο ἐπ' αὐτῆς ἀρμονικῶς τὰ χιονώδη ἀμυγδαλωτά, καὶ οἱ μελίπηκτοι πλακοῦντες καὶ τὰ χαρυδόπαστα ψαθύρια, ἅτινα ἀπὸ ἐβδομάδος ἤδη ὕλης ἐν φαιδρῶ πατάγῳ παρεσκευάζοντο, καὶ ἡ οἰκοδέσποινα, ὑποχρησμένη πλέον καὶ περιχαρῆς, ἀνέμενε ἀνυπόμονος τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους, ἵνα ἐπιδείξῃ τῶν χειρῶν τῆς τὰ ἔργα καὶ τοὺς γλυκάνη διὰ τὸ νέον ἔτος. Καὶ ἤριθμιε τοὺς προσερχομένους εἰς ἐπίσκεψιν, καὶ τοὺς ἔδλεπε χαίρουσα, καὶ ἤκουε μετὰ συγκινήσεως τὰς εὐχὰς τῶν καὶ μετὰ συγκινήσεως τὰς ἀνταπεδίδεν. Ἄν δέ τις ἔλειπεν, ἀνησύχει περὶ τῆς ὑγείας του, καὶ ἀπέστειλε τὴν ἐπιούσαν τὸν σύζυγόν τῆς, ἵνα μάθῃ τῆς ἐλλείψεως τὸν λόγον. Τοιοῦτων ἐπισκέψεων ὀλίγα πλέον σήμερον καὶ ἀμυδρὰ περισώζονται τὰ ἔχνη. Αἱ ἐπισκέψεις ἐκεῖναι ἦσαν ἀνάγκη ἐσωτερικῆ· τὰς ἐσωτερικὰς δὲ ἡμῶν ἀνάγκας ἀνεπλήρωσαν σήμερον κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνάγκαι ἐξωτερικαί. Σήμερον, ὅτε προτιμῶμεν πολλάκις νὰ ἐνδυσθῶμεν μᾶλλον ἢ νὰ φάγωμεν καλῶς, ὅσας τὸ πουργιόν μας δὲν ἐπιτρέπει καὶ τὰ δύο, κ' ἔχομεν συνήθως ἀφθονώτερα καὶ καλλίτερα τὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ ἡμῶν, ἢ τὰ ἐν τῷ κοιτῶνι καὶ τῷ ὄσφοφυλακίῳ, διότι αὐτὰ μὲν εἶνε δι' ἡμᾶς, ἐκεῖνη δὲ διὰ τοὺς ξένους, ἔγειναν καὶ αἱ ἐπισκέψεις ἡμῶν ὄλαι, ἰδίως δὲ αἱ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, ὅ, τι ἀνωτέρω ἔλεγον. Τὰς κάμνουεν καὶ τὰς δεχόμεθα ὄχι χάριν ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ χάριν τῶν ἄλλων, καὶ

λογιζόμεθα εὐτυχεῖς ἐνδομύχως ὁσάκις δυνάμεθα νὰ τὰς ἀποφύγωμεν, καὶ μυρία σοφίζόμεθα στρατηγήματα, ἵνα ἐπισκεπτόμεθα δῆθεν τοὺς γνωρίμους ἡμῶν χωρὶς νὰ τοὺς ἐπισκεπτόμεθα. Χάρης εἰς τὰς προόδους τοῦ πολιτισμοῦ, μᾶς ἀναπληροῦ πολλάκις ἐν τεμάχιον χαρτίου, τὸ ὁποῖον ἀφίνομεν μόνον μας εἰς τὴν θύραν, χωρὶς κἂν νὰ ἐρωτήσωμεν ἂν δέχονται, ἢ στέλλομεν διὰ τοῦ ὑπρέτου μας ἢ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ταχυδρομείου, ὁσάκις, πονηρότεροι, δὲν ἐπιφορτίζομεν τὰς συζύγους μας νὰ τὸ δώσωσι μετὰ τοῦ ἰδικοῦ των ἐπισκεπτηρίου, ἂν ἔχωσι τὴν τύχην νὰ εὔρωσι θύρας κλειστάς κατὰ τὰς ἐπισκεπτικὰς των περιοδείας.

Σήμερον ὅμως, πρώτην τοῦ ἔτους, δὲν σοῦ χρησιμεύουσι, ταλαίπωρέ μου ἀναγνώστα, τὰ ἐπισκεπτήρια, εἰμὴ μόνον ἂν τὰ δώσης μόνος σου. Σὲ ἀπαλλάττουσιν, εἶνε ἀληθές, τοῦ κόπου τῆς ἐπαναλήψεως φράσεων τετριμμένων, δὲν σὲ ἀπαλλάττουσιν ὅμως τοῦ δρόμου καὶ τοῦ ψύχους. Ἄλλο τὸ πρᾶγμα, ἂν ἀνήκης εἰς τὸν ὑψηλόν, πολὺ ὑψηλὸν κόσμον, δηλαδή εἰς τὸν διπλωματικὸν καὶ τὸν περίξιν αὐτοῦ δορυφοροῦντα ἐγγύριον. Τότε τὸ πρᾶγμα εἶνε λίαν ἀπλοῦν καὶ πλέον ἢ εὐχέρης· στέλλεις τὰ ἐπισκεπτήριά σου ἐντὸς μικρῶν κομψῶν φακελλιδίων, καὶ ἐπραξες τὸ καθήκόν σου. Ἄλλ' ἢ ἀποστολὴ αὐτῆς πρέπει, ἐννοεῖται, νὰ περιορισθῇ ἀμοιβαίως ἐντὸς τοῦ κομποῦ ἐκείνου, διότι ἐκτὸς αὐτοῦ οὐκ ἔστι σωτηρία». Ἀλλοίμονον εἰς σέ, ἂν, χωρὶς νὰ ᾔσαι ἀσθενής, στείλῃς σήμερον τὸ ἐπισκεπτήριόν σου εἰς ἄνθρωπον ὅστις ἤλθεν ἢ θὰ ἔλθῃ μόνος του, αὐτοπροσώπως, νὰ σοῦ ἐκφράσῃ τὰς ἐγκαρδίους εὐχὰς του διὰ τὸ νέον ἔτος! Ἐπεσες εἰς τὴν γλῶσσάν του, καὶ ἤξεύρεις τί θὰ εἶπῃ γλῶσσα ἀθηναϊκῆ.

Φέρε λοιπὸν τὸν ζυγὸν σου, ἀγαθέ μου συμπολίτα, καὶ . . . ἂν σὲ λυπῇ ὅτι αἱ εὐχαὶ τὰς ὁποίας θ' ἀκούσης κατὰ τὰς ἐπισκέψεις σου σήμερον δὲν εἶνε ὅλαι εὐλικρινεῖς καὶ ἐγκάρδιοι, παρηγορήσου ἀναλογιζόμενος, ὅτι καὶ αἱ ἰδικαί σου δὲν εἶνε πολὺ διάφοροι. ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Ἰουλιανὸν καὶ Γρηγοριανὸν

ΚΑΛΕΝΔΑΡΙΟΝ

Κατὰ τὴν διάρκειαν καὶ τὴν ἐπαναλήψιν τὸ λεγόμενον πολιτικὸν ἔτος στριζέται εἰς τὸν θεσμὸν, δι' οὗ ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἐκανόνισε τὸ ῥωμαϊκὸν Καλενδᾶριον. Κατὰ τοὺς Ἰουλιανούς ὑπολογισμούς, ὁ χρόνος, ἐν ᾧ ἐπαναλαμβάνεται ἕξ ἴσου ἢ ἀλλαγῇ τοῦ μήκουσ των ἡμερῶν περιλαμβάνει 365 ἡμέρας καὶ 6 ὥρας. Εἰς τὸ σύνθετον ἔτος ἀπεδόθησαν λοιπὸν ἡμέραι 365. Ἀλλ' ἐπειδὴ τέσσαρα Ἰουλιανὰ ἔτη ἡλιακὰ πλεονεκτοῦσι τεσσάρων ἑτῶν πολιτικῶν κατὰ μίαν ἡμέραν, προσεπήγαγεν ὁ Καῖσαρ εἰς πᾶν τέταρτον ἔτος μίαν ἡμέραν, τὴν καλουμένην ἐπακτὴν ἢ τὴν ἐμβόλιμον.

Τὸ ἐμβόλιμον τοῦτο ἔτος συνίστατο ἐξ ἡμερῶν 366, ἔμελλε δὲ νὰ ἐξισάσῃ ἀκριβῶς τὸ πολιτικὸν ἔτος πρὸς τὸ ἡλιακόν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ τροπικὸν ἔτος ἔχει 5 ὥρας, 48 λεπτά πρῶτα καὶ 48 δεύτερα, τὸ Ἰουλιανὸν ἔτος ἦτο μεγαλύτερον τοῦ προσήκοντος κατὰ 11 λεπτά πρῶτα καὶ 12 δεύτερα. Ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης προέκυπτον ἀνὰ πᾶν μὲν ἑκατοστὸν ἔτος 18 ὥραι καὶ 40 λεπτά, ἀνὰ πᾶν δὲ ἐννεακαιοστὸν ἑπτὰ ὅλαι ἡμέραι. Ἐν αὐτῷ τῷ μεσαιῶνι ἐπομένως ἐγένετο καταφανές, ὅτι ἡ ἑαρινὴ ἰσημερία, ἢ κατὰ τὴν πρώτην ἐν Νικαίᾳ οἰκουμένην σύνοδον (345) τῇ 21 συμβάσα, ἐγένετο πολλῶ πρῶιμώτερον. Ἡ σύνοδος ἐκείνη εἶχεν ἐξαρτήσει τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἀπὸ τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας, καὶ δὴ καὶ διαρρήδην ἀπὸ τῆς 21 Μαρτίου ἢ ἀλλοίωσις λοιπὸν ἀνωμολογεῖτο ἐπέγουσα καὶ ἀναπόδραστος. Πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ σύνοδοι τῆς 15 καὶ τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος ἐδήλωσαν, ὅτι τὸ Καλενδᾶριον ἔπρεπε νὰ διορθωθῇ ὀριστικὸν ὅμως οὐδὲν αὐταὶ ἀπεφάναντο. Τὴν ποθητὴν διορθώσιν μόλις ἐπένεγκε τῷ 1582 ὁ πάππας Γρηγόριος ΙΓ', λαβὼν περὶ τούτου ἐπίσημον ἐντολὴν παρὰ τῆς ἐν Τριδέντῳ συνόδου. Ἐδέξατο δὲ ἐκ των γενομένων αὐτῷ πολυαριθμῶν προτάσεων τὴν τοῦ Ἀλοῖσίου Λιλίου, ὅστις ὑπολαμβάνεται ὁ κύριος τοῦ νέου Καλενδαρίου πατῆρ. Τὰς προτάσεις τοῦ σοφοῦ τούτου ἀνδρὸς ὑπέβαλεν ὁ Πάππας τῷ 1577 εἰς τοὺς καθολικοὺς ἡγεμόνας καὶ εἰς τὰ τότε ὀνομαστὰ πανεπιστήμια· συνέστησε δὲ ἐν Ῥώμῃ καὶ αὐτὸς ἐπιτροπὴν εὐδημόνων. Ἀφ' οὗ ἢ ἐν Ῥώμῃ ἐπιτροπὴ ἐπένεγκεν εἰς τὸ προκαταρκτικὸν σχέδιον μικρὰς πέντας τροποποιήσεις, ἐπιδοκιμασθείσας ὑπὸ πάντων των καθολικῶν ἡγεμόνων, ἐνεκαίνισεν ὁ Πάππας τῇ 24 φεβρ. 1582 ὀριστικῶς τὴν νέαν μεταρρυθμίσιν, καὶ ὥρισεν διὰ βουύλλας εἰδικῆς νὰ παραλειφθῶσι μετὰ τὴν 4 Ὀκτωβρίου δέκα ὅλαι ἡμέραι, καὶ νὰ ὑπολογισθῇ ἡ ἐπιούσα ὡς ἡ 15 τοῦ μηνός. Ἡ τετάρτη Ὀκτωβρίου ἦτο ἡμέρα πέμπτη, ἢ 15 ἀπὸ δευτέρας ἐγένετο παρασκευὴ. Διὰ τοιαύτης μεθόδου ἀνεπληρώθησαν αἱ δέκα ἡμέραι, καθ' ἃς ἀπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου εἶχε μεταποισθῇ ἡ ἑαρινὴ ἰσημερία, συνέπεσε δὲ αὐτὴ πάλιν κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος τῇ 21 Μαρτίου. Ὅπως δὲ προληφθῇ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ὁμοία μετατόπισις, ἐπενόησεν ὁ Γρηγόριος νέαν ἐπαγωγῆς μέθοδον. Γνωστὸν ὑπάρχει, ὅτι, προσαρμολοζόμενον τοῦ Ἰουλιανοῦ Καλενδαρίου εἰς τὴν ἡμετέραν χρονολογίαν, τὴν ἀπὸ γεννήσεως Χριστοῦ ἀρχομένην, ἔχουσιν ἡμέρας ἐπακτὰς ἢ ἐμβολίμους ἐκεῖνα τὰ ἔτη, ἅτινα διαιροῦνται ἀκριβῶς διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 4. Ὁ Γρηγόριος ὥρισεν τὸ ἀληθές τροπικὸν ἡλιακὸν ἔτος νὰ ἔχῃ 365 ἡμέρας, 5 ὥρας, 49 λεπτά πρῶτα καὶ 12 δεύτερα, ὡς τε τοῦτο τὸ ἔτος εἶναι μικρότερον τοῦ Ἰουλιανοῦ κατὰ 10 πρῶτα καὶ 48 δεύτερα λεπτά. Ἡ δι-